

УДК 001:082.1:004:316.774(477)

С. А. Назаровець,

кандидат наук із соціальних комунікацій,
директор Наукової бібліотеки
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
вул. Григорія Сковороди, 2, м. Київ, 04655, Україна,
тел. +38 (044) 425-60-55
e-mail: nazarovetssa@ukma.edu.ua

М. А. Назаровець,

керівник Служби інформаційного моніторингу,
Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича,
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 58, м. Київ, 01601, Україна,
тел.: +38 (044) 239-33-30
e-mail: marinanazarovets@gmail.com

НЕБЕЗПЕКА ПОШИРЕННЯ ПСЕВДОНАУКОВИХ ВИДАНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАУКИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто причини виникнення сучасного негативного феномену електронних псевдонаукових видань. На основі аналізу публікаційної активності українських науковців у журналах, що було виключено з бази даних Scopus, зроблено висновки щодо поширення серед них практики представлення результатів досліджень у сумнівних виданнях. Зроблено огляд сумнівних журналів та видавництв, що представлені в інформаційному просторі України та надано практичні рекомендації вітчизняним науковцям, бібліотекарям та управлінцям щодо виявлення та ідентифікації квазінаукових видань.

Ключові слова: академічне видавництво; наукові журнали; рецензування; хижачькі журнали; Відкритий доступ; Україна; Scopus.

Приріст наукового знання та розвиток технологій можливий лише в умовах, коли учасникам процесу наукової комунікації гарантована можливість швидкого обміну достовірною інформацією. Від моменту своєї появи у XVII ст. і до наших днів, саме науковий журнал залишається найвпливовішим та найнадійнішим каналом поширення наукових знань [1]. Подібному успіху наукового журналу сприяло, зокрема, запровадження практики рецензування рукописів науковців – перевірка незалежними експертами робіт перед їх публікацією. Це, з одного боку, дозволило авторам покращувати свої роботи, а з іншого боку, редактори змогли відбирати для публікації та пропонувати читачам лише вартісні дослідження і, тим самим, оберігати їх від витрати часу на ознайомлення з неважливими чи взагалі хибними результатами [2].

Поява електронного видавництва значно зменшила собівартість створення, підтримки та розповсюдження наукових видань. Це дало потужний імпульс

глобальному суспільному руху Відкритого доступу, що об'єднує мільйони активістів, які сповідують ідею відкритості в науці та виступають за зміну традиційної комерційної моделі наукової комунікації шляхом надання необмеженого і постійного доступу до наукових документів через мережу Інтернет [3]. На жаль, окрім очевидних переваг для розвитку наукової комунікації, електронне видавництво також дозволило потрапити на ринок наукових видань неетичним видавцям та відвертим шахраям.

Кількість дослідників у світі постійно зростає, відтак, постійно зростає й потреба у публікації результатів наукових досліджень. Процес публікації статті у відомих виданнях з великою читацькою аудиторією, в яких ретельно перевіряють усі отримані матеріали, може бути достатньо тривалим. Натомість, дослідники зацікавлені, як правило, якнайшвидше опублікувати результати своїх досліджень, щоб засвідчити свою першість, отримати фінансування, здобути науковий ступінь, прискорити кар'єрне зростання тощо. Аморальні видавці намагаються використати дану потребу науковців, обіцяють вченим швидко публікацію, але при цьому не проводять належним чином рецензування і часто публікують на сторінках журналу дуже сумнівні результати досліджень або й, взагалі, відверті нісенітниці. Подібні практики не лише завдають непоправної шкоди авторитету науковця, який необачно погодився опублікувати статтю у подібному паранауковому журналі, але й засмічують академічний інформаційний простір та підривають довіру до науки загалом.

Основним мотивом створення та підтримки псевдонаукових видань є фінансова вигода. Публікація у подібних сумнівних виданнях, як правило, платна. Публікація однієї статті може коштувати авторові сотні американських доларів. У порівнянні з друкованими журналами, електронне видавництво фактично зняло обмеження щодо кількості статей, які можуть бути опубліковані в журналі протягом року, відповідно, за відсутності процедури рецензування, псевдонаукові видання можуть швидко публікувати сотні статей у рік, що робить цей бізнес доволі прибутковим.

Псевдонаукові журнали, як правило, маскують свою діяльність, видаючи себе за журнали відкритого доступу, фінансова модель яких передбачає стягнення плати з авторів за рецензування чи публікацію їхніх робіт для покриття видавничих витрат і для забезпечення постійного безкоштовного доступу усіх читачів до повних текстів робіт. Зрозуміло, що незалежно від обраної фінансової моделі чи відкритості видання, будь-який науковий журнал зобов'язаний проводити прискіпливе рецензування робіт перед публікацією. Активність псевдонаукових видань, які маскувалися під відкриті журнали doprowadила до того, що у багатьох членів академічної спільноти з'явилося хибне переконання, що відкритим журналам загалом притаманна відсутність надійної системи рецензування публікацій [4].

Серед причин, що спонукають авторів публікуватися у журналах сумнівної якості – бажання формального виконання вимог та планових показників на-

укової роботи задля швидкого кар'єрного росту і отримання фінансових винагород, марнославство або банальна необізнаність науковця. Згідно результатів досліджень, у сумнівних журналах публікуються переважно недосвідчені дослідники з країн, що розвиваються [5]. При цьому, згідно з прогнозами, подальший приріст публікацій у таких виданнях науковців з країн, що розвиваються, негативно впливатиме на якість наукових досліджень у цих країнах, перешкоджатиме поширенню передового досвіду, зіпсує професійну репутацію окремих дослідників та установ, призведе до появи в системі державного управління наукою людей, що не володітимуть потрібним досвідом та інтелектуальним потенціалом для вирішення складних управлінських чи наукових задач [6].

Зростання кількості журналів призвело до появи допоміжних спеціалізованих інструментів, які дозволяють вченим проводити оперативний моніторинг наукових публікацій задля виявлення нових важливих результатів досліджень. Такими інструментами, насамперед, стали тематичні бібліографічні покажчики, допоміжний пошуковий апарат яких, з розвитком інформаційних технологій, постійно удосконалювався. Сьогодні такі покажчики існують у вигляді електронних баз даних, що доступні в режимі онлайн і, крім списків опублікованих документів, вони надають доступ до функціоналу для відстеження цитувань між різними науковими публікаціями. Найвпливовішими серед них є бази Science Citation Index Expanded (SCIE), Social Sciences Citation Index (SSCI) та Arts & Humanities Citation Index (AHCI), що доступні на платформі Web of Science, яка належить компанії Clarivate Analytics, та реферативна база даних Scopus, що належить корпорації Elsevier.

Згадані реферативні бази та інструментарій для відстеження цитувань використовують не лише науковці для розширення читацької аудиторії власних публікацій та виявлення актуальних вагомих досліджень у своїй галузі. Кількісні та якісні показники наукової продуктивності вчених, разом з експертною оцінкою, широко застосовуються для оцінювання науково-дослідницької діяльності та прийняття важливих управлінських рішень. У багатьох країнах наявність публікацій, які індексуються у цих базах, є необхідною умовою для отримання державного фінансування та кар'єрного зростання науковця. Для прикладу, згідно з «Порядком присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам», затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки України від 14 січня 2016 р., для присвоєння вченого звання професора, доцента або старшого дослідника, працівникам вищих навчальних закладів та працівникам наукових установ потрібно мати публікації у періодичних виданнях, які включені до наукометричних баз Scopus або Web of Science.

Щоб вберегтися від включення маловартісних та ненаукових журналів, укладачі згаданих авторитетних реферативних баз дотримуються критеріїв відбору наукових видань та проводять регулярний моніторинг їх якості. Так, Content Selection & Advisory Board (CSAB), рада експертів Scopus, яка постійно розглядає пропозиції щодо включення нових видань у базу, проводить процес

відбору наукових журналів у кілька етапів. Спершу, до розгляду допускаються журнали, що відповідають мінімальним вимогам, а саме: проводять рецензування робіт перед публікацією (опис процесу рецензування має бути загальнодоступним на сайті видання), мають зареєстрований International Standard Serial Number (ISSN), дотримуються графіку виходу видання, містять пристатейні списки латиницею, а анотації та назви статей – англійською мовою, дотримуються стандартів видавничої етики, запобігають корупційним проявам та зловживанням службовим становищем (інформація про що також міститься на сайті видання).

Журнали, які відповідають цим мінімальним критеріям, надходять на перевірку до групи CSAB та оцінюються за наступними критеріями в п'яти категоріях:

- політика журналу (переконлива редакційна політика; тип експертної оцінки; різноманітність у географічному розподілі редакторів; різноманітність у географічному розподілі авторів);
- зміст (академічний внесок у галузь знань; чіткість анотацій; якість та відповідність заявленим цілям і сфері охоплення журналу; читабельність статей);
- репутація журналу (цитованість статей журналу в Scopus; репутація редакторів журналу);
- графік виходу (відсутність затримок або перерв у розкладі появи нових публікацій);
- онлайн доступність (повний зміст журналу доступний онлайн; домашня сторінка журналу доступна англійською мовою; якість веб-сторінки журналу).

Після успішного проходження процесу перевірки та потрапляння в Scopus, журнал повинен продовжувати дотримуватись високих видавничих стандартів та якості публікацій. Журнал може потрапити на повторне оцінювання CSAB, якщо виявиться, що, у порівнянні з іншими виданнями у своїй предметній галузі, він має велику кількість самоцитувань, низьке значення Impact Per Publication (IPP), малу кількість публікацій, цитувань, переглядів анотацій і повних текстів. Журналу, який не відповідає жодному з вказаних критеріїв, дається один рік на виправлення ситуації, після чого індексування нових публікацій журналу у базі може припинитись. Журналу також може бути позначена повторна оцінка на основі наявності публікації, яка викликає сумніви. Подібні публікації спеціалісти Scopus виявляють самостійно або ж про них повідомляють незалежні учасники наукового співтовариства. Критерії для повторної оцінки CSAB аналогічні критеріям відбору нових журналів, а по завершенні процесу перевірки, експерти приймають рішення щодо продовження чи припинення індексування журналу в Scopus.

Попри суворі вимоги до включення видань та регулярний моніторинг їх якості, експерти Scopus щорічно призупиняють індексування десятків видань

через порушення їхніми редакціями видавничих стандартів. Причина різкого падіння якості наукового видання з його неминучим перетворенням на псевдонаукове, як правило, також пов'язана з фінансовою вигодою – видавець перестає бути зацікавленим у поширенні результатів актуальних наукових досліджень, а керується винятково отриманням прибутку. І високий попит на публікацію статей у виданнях, що індексуються у Scopus та Web of Science, цьому неабияк сприяє. Подібні видавці спочатку сумлінно дотримуються академічних стандартів, однак після потрапляння в одну з наукометричних баз вони намагаються опублікувати якомога більше статей незалежно від їх змісту, щоб максимізувати свої прибутки зі сплати авторами внесків за публікацію, аж допоки індексацію журналу в базі не буде припинено.

Метою даного дослідження було встановити, наскільки практика публікації у сумнівних виданнях є поширеною серед українських учених, шляхом аналізу публікаційної активності українських науковців у журналах з різних наукових дисциплін, які було виключено з бази даних Scopus. З одного боку, це дозволить проінформувати вітчизняних науковців та бібліотекарів про сумнівні журнали і видавництва, що активно провадять свою діяльність в інформаційному просторі України, та, водночас, повідомити вітчизняних керівників науки про галузі, в яких українські автори зловживають публікаціями у сумнівних виданнях.

Для проведення дослідження використано перелік виключених зі Scopus джерел (Scopus Discontinued Sources List) станом на 21 лютого 2017 р., що доступний на офіційному веб-сайті продукту. Пошук у базі Scopus, для встановлення загальної кількості публікацій українських учених у 2001-2016 рр. для різних наукових дисциплін, проведено 10 березня 2017 р. Враховано всі публікації, що індексуються в Scopus, у яких принаймні один з авторів вказав, що працює в українській установі (AFFILCOUNTRY (Ukraine)).

Аналіз виключених видань показав, що українські автори публікували результати власних досліджень у 100 з 300 виключених джерел. Загальна кількість опублікованих документів українських авторів у цих джерелах за період 2001-2016 рр. складає 2816 публікацій, серед яких: 2629 статей, 174 матеріали конференцій, 7 оглядів, 4 примітки, 1 короткий огляд, 1 редакційна стаття.

Галузевий розподіл документів українських авторів, які публікувались у виключених журналах, відповідно до схеми класифікації, що використовується у Scopus, показав, що найбільше публікацій у виключених журналах було опубліковано в галузях економіки, економетрії та фінансів (1695), інженерної справи (762), матеріалознавства (523), наук про Землю та планетарних наук (519).

Для більшості наукових галузей ці публікації становлять дуже невеликий відсоток від загальної кількості публікацій вітчизняних вчених. Загрозлива ситуація щодо поширення публікацій українських авторів у виключених зі Scopus виданнях спостерігається лише у галузі економіки, економетрії та фінансів, де подібні публікації становлять 63 %. Більшість із цих публікацій було

надруковано в українському журналі «Actual Problems of Economics». Лише в 2016 році дане видання опублікувало 322 статті з 424 документів українських авторів у виданнях економічного профілю, які було виключено зі Scopus на початку 2017 року (Табл. 1).

Таблиця 1.

**Загальна кількість українських документів у Scopus,
кількість документів у виключених зі Scopus виданнях
та їх відсоткове співвідношення (2001-2016 рр.)**

Предметна галузь	Загальна кількість документів у Scopus (2001-2016 рр.)	Кількість документів опублікованих у виключених джерелах	Відсоток документів у опублікованих у виключених джерелах від загальної кількості документів
Economics, Econometrics and Finance	2693	1695	63
Multidisciplinary	389	78	20
Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics	1597	131	8
Earth and Planetary Sciences	6918	519	7,5
Business, Management and Accounting	735	53	7,2
Arts and Humanities	720	16	2,2
Engineering	36560	763	2,1
Materials Science	29306	523	1,8
Social Sciences	3131	37	1,2
Biochemistry, Genetics and Molecular Biology	9151	82	0,9
Environmental Science	4075	23	0,6
Mathematics	13285	58	0,4
Agricultural and Biological Sciences	4002	16	0,4
Computer Science	14118	41	0,3
Medicine	5744	14	0,2
Chemistry	16485	20	0,1
Immunology and Microbiology	884	1	0,1
Chemical Engineering	5527	3	0,05
Physics and Astronomy	47305	6	0,01

Найбільше видань, в яких українські автори публікували свої роботи і які було виключено зі Scopus, належить видавництву «World Scientific and Engineering Academy and Society» (15 назв), за ним слідує видавництво «WIT Press» (5 назв), «Hikari Ltd.», «Canadian Center of Science and Education», «Science Publications», «Medwell Journals», «Science and Engineering Research Support Society» (усі по 4 назви). При цьому, найбільшу кількість статей українських авторів опубліковано вітчизняними видавцями, яким, навпаки, належить небагато видань: ВНЗ «Національна академія управління» – 1671 публікація (журнал «Actual Problems of Economics») та Укрметалургінформ, НТА, ТОВ – 505 публікацій (журнал «Metallurgical and Mining Industry»).

Виключення журналу з бази даних Scopus не завжди свідчить про те, що у даному виданні рецензування матеріалів перед їх публікацією не проводилось або проводилось неналежним чином. Як вже було розглянуто раніше, припинення індексування видання у Scopus може відбутися з різних причин і виключення його з бази не означає, що видання відразу переводиться у статус ненаукового. Для подібних суворих висновків потрібно проводити експертизу за участі багатьох незалежних фахівців. Разом з тим, усі згадані причини так чи інакше пов'язані зі зниженням наукової цінності, впливовості публікацій видання та суттєвими огріхами його редакційної політики.

Кожен науковець намагається обрати оптимальний канал для представлення власних досліджень, щоб сповістити якомога більше своїх колег-дослідників про нові важливі результати, які йому вдалось отримати. Хибний вибір видання для публікації результатів не дозволить вченому досягти поставлених завдань і матиме негативний вплив на його подальшу наукову кар'єру. Відповідно, автори-науковці з різних країн потребують універсальних рекомендацій щодо того, як не стати жертвами обману недобросовісних видавництв і як швидко розпізнати журнал, що публікує неякісні наукові матеріали, без необхідності проведення ретельної фахової експертизи його вмісту.

У відповідь на агресивну поведінку псевдонаукових видавництв, у світі з'явився ряд ініціатив скерованих на викриття шахрайських видань та інформування наукової спільноти про небезпеки, пов'язані з їхньою діяльністю. Одним із найвідоміших починань були донедавна, так звані, «Списки Білла». Бібліотекар із Університету штату Колорадо (Денвер, США) Джеффри Білл на своєму персональному сайті укладав списки «потенційних, можливих або ймовірних» хижацьких наукових видавництв та автономних журналів. «Хижацькими» (*predatory*) видавництвами та журналами Джеффри Білл запропонував називати нечесних псевдонаукових видавців, які не проводять належного рецензування і за отримані від авторів гроші публікують статті, незважаючи на низьку наукову якість.

Для самостійної ідентифікації сумнівних видань Джеффри Білл запропонував використовувати перелік критеріїв, яких він дотримувався при укладанні своїх списків [7], серед яких: обіцянка дуже швидкої публікації рукопису, при-

ховування вартості публікації, відсутність або неповне представлення на сайті інформації про склад редакційної колегії видання, присутність в описі журналу несправжніх наукометричних показників та систем реферування наукових журналів, наявність плагіату в опублікованих роботах, приховування фактичного місцезнаходження з вказанням вигаданої адреси видавництва. Окрім того, Білл рекомендує авторам звертати увагу, на скільки загалом цілісно представлено інформацію про журнал: чи назва журналу відповідає його місії, чи адекватно відображає країну-походження. Також, ознаками недоброчесних видань є повторна публікація статей, які вже були опубліковані в інших наукових виданнях, проведення виключно технічного редагування рукописів, публікація документів неакадемічного змісту, надмірне використання спам-розсилок для пошуку потенційних авторів.

Справедливість критеріїв Джеффри Білла часто піддавалась критиці, особливо з боку видавництв, що потрапляли у його списки. У січні 2017 р. Джеффри Білл з невідомих причин вирішив закрити свій проект, однак копії переліку його критеріїв для визначення хижацьких наукових видавництв та видань досі використовуються і доступні на багатьох веб-ресурсах.

Інша відома ініціатива від світових видавців, науковців та бібліотекарів, що об'єднали свої зусилля задля навчання та інформування авторів-початківців, отримала назву «Think. Check. Submit» («Подумайте. Перевірте. Надішліть»): <http://thinkchecksubmit.org>). Результатом її роботи стало укладання простого контрольного списку критеріїв, за якими кожен автор може самостійно оцінити журнал або видавця, перед надсиланням рукопису для публікації:

- Насамперед, потрібно з'ясувати: на скільки відомим є конкретний журнал серед фахівців галузі, чи читав сам автор раніше статті з даного журналу, чи загалом легко отримати інформацію про нові статті цього журналу;
- Наступним кроком повинна стати оцінка відкритості видавця: чи ім'я та назва чітко вказані на сайті журналу, на скільки легко можна зв'язатись із видавцем за допомогою телефону, електронної чи традиційної пошти;
- Важливою є наявність докладної інформації про те, який саме тип рецензування використовується у журналі;
- Журнал повинен індексуватися спеціалізованими сервісами, які використовують дослідники конкретної дисципліни;
- Повинно бути відкрито написано, за що, в якому розмірі і на якому етапі стягується плата з авторів;
- Члени редакційної колегії мають бути відомими дослідниками у своїй галузі, і дуже добре, якщо на своїх персональних веб-сторінках дослідники вказують, що вони є членами редколегії даного журналу;
- Видавець повинен бути членом визнаних галузевих об'єднань, наприклад, належати до Комітету з етики наукових публікацій (Committee of Publication Ethics), якщо це журнал відкритого доступу, то інформація

про нього має бути представлена в Каталозі журналів відкритого доступу (Directory of Open Access Journals), а видавець повинен належати до Асоціації видавців наукових журналів відкритого доступу (Open Access Scholarly Publishers Association) тощо.

Згадані фахові добровільні об'єднання видавців наукових журналів також оприлюднюють власні рекомендації та критерії, яких повинні притримуватись добросовісні академічні видавці, а автори можуть використовувати для перевірки видань перед надсиланням своїх рукописів для публікації.

Жоден із запропонованих переліків критеріїв не може цілковито вберегти молодого автора-науковця від небезпеки публікації у сумнівних виданнях чи від простого їх перегляду. Проте, постійний особистий розвиток навичок інформаційного пошуку, безперервний моніторинг та вивчення фахової періодики, дозволяє вченим виробити необхідні уміння для успішного проведення диференціації наукових видань. Сумлінне дотримання правил наукової етики дозволяє успішно проводити наукові дослідження та не дозволяє шахрайським видавцям впливати на публікаційну стратегію науковців.

Водночас, усі інші учасники процесу наукової комунікації, зокрема видавці, бібліотекарі, державні посадовці, які опікуються справами освіти та науки в Україні, повинні активно боротися з присутністю сумнівних видавців у інформаційному полі країни, проводити послідовну політику щодо інформування науковців про загрозу поширення практики публікації у сумнівних виданнях та негайно звернути увагу на наукові галузі, в яких українські автори найбільше потерпають від поширення подібних нечесних практик.

Список використаної літератури:

1. *Pisoschi A. M.* Is open access the solution to increase the impact of scientific journals? / A. M. Pisoschi, C. G. Pisoschi // *Scientometrics*. – 2016. – Vol. 109, №. 2. – P. 1075–1095.
2. *Kumar M. N.* Review of the ethics and etiquettes of time management of manuscript peer review / M. N. Kumar // *Journal of Academic Ethics*. – 2014. – Vol. 12, №. 4. – P. 333–346.
3. *Björk B.-C.* Open access to scientific articles : a review of benefits and challenges / B.-C. Björk // *Internal and Emergency Medicine*. – 2017. – Vol. 12 (2). – P. 247-253.
4. Peer review: still king in the digital age / D. Nicholas, A. Watkinson, H. R. Jamali [et al.] // *Learned Publishing*. – 2015. – Vol. 28, №. 1. – P. 15–21.
5. Who publishes in “predatory” journals? / J. Xia, J. L. Harmon, K. G. Connolly [et al.] // *Journal of the Association for Information Science and Technology*. – 2015. – Vol. 66, №. 7. – P. 1406–1417.
6. *Balehegn M.* Increased publication in predatory journals by developing countries' institutions: what it entails? and what can be done? [Електронний ресурс] / M. Balehegn // *International Information & Library Review*. – 2017, 9 лют., 19:44. – P. 1–4. – Режим доступу: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10572317.2017.1278188> (дата звернення: 15.02.2017). – Загол. з екрана.
7. *Beall J.* Best practices for scholarly authors in the age of predatory journals / J. Beall // *The Annals of The Royal College of Surgeons of England*. – 2016. – Vol. 98, №. 2. – P. 77–79.

Надійшла 14.03.2017 р.

С. А. Назаровец,

кандидат наук по социальным коммуникациям,
директор Научной библиотеки
Национального университета «Киево-Могилянская Академия»,
ул. Григория Сковороды, 2, г. Киев, 04655, Украина,
тел. +38 (044) 425-60-55
E-mail: nazarovetssa@ukma.edu.ua

М. А. Назаровец,

руководитель Службы информационного мониторинга,
Научной библиотеки им. М. Максимовича,
Киевского национального университета имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 58, г. Киев, 01601, Украина,
тел.: +38 (044) 239-33-30
e-mail: marinanazarovets@gmail.com

**ОПАСНОСТЬ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ПСЕВДОНАУЧНЫХ
ИЗДАНИЙ ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАУКИ В УКРАИНЕ**

Аннотация

В статье рассмотрены причины возникновения современного негативного феномена электронных псевдонаучных изданий. На основе анализа публикационной активности украинских ученых в журналах, которые были исключены из базы данных Scopus, сделаны выводы о распространении среди украинских ученых практики представления результатов исследований в сомнительных изданиях. Сделан обзор сомнительных журналов и издательств, представленных в информационном пространстве Украины, и предоставлены практические рекомендации для отечественных ученых, библиотекарей и менеджеров по выявлению и идентификации квазинаучных изданий.

Ключевые слова: академическое издательство; научные журналы; рецензирование; хищнические журналы; Открытый доступ; Украина; Scopus.

S. A. Nazarovets,

PhD in Social Communication Science,
Library Director,
National University of Kyiv-Mohyla Academy,
2 Skovorody Str., Kyiv, 04655, Ukraine,
Tel.: +38 (044) 425-60-55
E-mail: nazarovetssa@ukma.edu.ua

M. A. Nazarovets,

Head of Information monitoring service
of Maksymovych Scientific Library
of the Taras Shevchenko Kyiv National University,
Volodymyrska str., 58, Kyiv, 01601, Ukraine,
tel.: +38 (044) 239-33-30
e-mail: marinanazarovets@gmail.com

**THE DANGER OF SPREADING PSEUDOSCIENTIFIC JOURNALS
FOR THE DEVELOPMENT OF SCIENCE IN UKRAINE**

Summary

The article discusses the causes of the modern negative phenomenon of electronic pseudo publications, the unethical publishers of which offer scientists to get the rapid publication of their research for a fee. However, they do not provide proper reviews of manuscripts, and often publish very unreliable research results or the outright nonsense in the journals. Such practices not only cause irreparable damage to the credibility of a scientist who rashly agreed to publish article in the journal, but also intoxicate academic information environment and undermine trust in science in general. On the ground of publication activity of Ukrainian, scientists in journals that were excluded from the database Scopus, certain conclusions from the dissemination of research results in dubious journals were made. The analysis included articles published in journals during 2001-2016. Ukrainian authors published the results of their research in 100 out of 300 excluded sources. Sectorial distribution of documents by Ukrainian authors who were published in the journals excluded from Scopus has showed that most scientific fields of these publications constitute a very small percentage of the total number of publications by local scientists. The threatening situation of dissemination of Ukrainian authors publications in excluded from Scopus journals is observed only in economics, econometrics, and finance, where such publication constitute 63%. Also, the questionable journals and publishers represented in Ukrainian information space are reviewed and practical advice for scientists, librarians, and managers on how to detect and identify pseudo-scientific journals are provided.

Key words: academic publishing; scientific journals; peer review; predatory journals; Open access; Ukraine; Scopus.

References

- [1] Pisoschi, A. Is open access the solution to increase the impact of scientific journals? *Scientometrics*. 2016, vol. 109, no. 2. pp.1075-1095.
- [2] Kumar M. N. Review of the Ethics and Etiquettes of Time Management of Manuscript Peer Review. *Journal of Academic Ethics*. 2014, vol. 12, no. 4, pp.333-346.
- [3] Björk, B.-C. Open access to scientific articles: a review of benefits and challenges. *Internal and Emergency Medicine*. 2017, pp.1-7.
- [4] Peer review: still king in the digital age. *Learned Publishing*. 2015, vol. 28, no. 1, pp.15-21.
- [5] Who publishes in “predatory” journals? *Journal of the Association for Information Science and Technology*. 2015, vol. 66, no. 7, pp.1406-1417.
- [6] Balehegn, M. Increased Publication in Predatory Journals by Developing Countries’ Institutions: What it Entails? And What Can be Done? *International Information & Library Review*. 2017, pp.1-4.
- [7] Beall J. Best practices for scholarly authors in the age of predatory journals. *The Annals of The Royal College of Surgeons of England*. 2016, vol. 98, no. 2, pp.77-79.